

Annuario Pontificio per l'anno 2000, Città del Vaticano 2000, ss. 112 + 2494

Ukazujący się nieprzerwanie od r. 1872 urzędowy rocznik papieski „Annuario Pontificio” (uprzednio „La Gerarchia Cattolica e la Famiglia Pontificia”) stanowi przebogate źródło informacji o hierarchicznych strukturach Kościoła katolickiego na całym świecie, w gronie historyków wykorzystywane przede wszystkim przez episkologów. Charakter tej edycji, obfitującej w multum nazwisk, dat i nazw geograficznych uszeregowanych niczym w książce adresowej, sprawia, iż nie jest ona wdzięcznym przedmiotem kreślenia noty recenzyjnej. Wyjątkowość Roku Jubileuszowego 2000 wymaga wszakże, by z większą uwagą spojrzeć na obraz Kościoła hierarchicznego przełomu II i III tysiąclecia. Wpierw jednak kilka zdań o samym układzie publikacji.

Główne działy „Annuario Pontificio”, które w ostatnich latach nie podlegają zmianom, to:

– chronologia dotychczasowych papieży oraz nota o aktualnym namiestniku Chrystusowym

– Kolegium Kardynalskie (niegdyś przy notach o poszczególnych kardynałach zamieszczano również wyobrażenia ich herbów, z czego od r. 1970 niestety zrezygnowano – ze szkodą zwłaszcza dla heraldyki kościelnej)

– patriarchaty katolickie

– arcybiskupstwa i biskupstwa rezydencjalne

– arcybiskupie i biskupie stolice tytularne

– prałatury terytorialne, opactwa terytorialne, egzarchaty apostolskie i ordynariaty dla wiernych obrządków wschodnich, ordynariaty polowe, wikariaty apostolskie, prefektury apostolskie, administracje apostolskie oraz misje „sui iuris”

– konferencje episkopatów

– Kuria Rzymska

– korpus dyplomatyczny Stolicy Apostolskiej oraz akredytowany przy niej

– instytucje Państwa Watykańskiego

– zakony i zgromadzenia zakonne, instytuty świeckie oraz stowarzyszenia życia apostolskiego męskie i żeńskie

– katolickie uczelnie wyższe i akademie papieskie

– noty historyczne do poszczególnych działów

– indeks osobowy, obejmujący prócz nazwisk pojawiających się na kartach „Annuario Pontificio” także wszystkich duchownych uhonorowanych godnościami papieskimi (tzn. członków tzw. Rodziny Papieskiej – Familia Pontificia), a więc protonotariuszy apostolskich „ponadliczbowych”, prałatów honorowych i kapelanów honorowych Jego Świątobliwości.

Podstawowym językiem edycji jest włoski. Druk „Annuario Pontificio per l'anno 2000” ukończony został 2 II 2000, a zatem zawarte w nim dane odzwierciedlają stan zasadniczo z samego początku Roku Jubileuszowego.

W obecnym tekście recenzyjnym szczególną uwagę zamierzamy poświęcić gronu następców Apostołów, tj. kolegium biskupiemu. Pomieszczone na stronach 1228–1231 „Dati statistici” pozwalają zorientować się, iż w dniu 31 XII 1999 hierarchię Kościoła katolickiego tworzyło – obok Jego Świątobliwości – 153 kardynałów i 4329 biskupów (w tym 1042 tytularnych). Istniało wówczas 2677 stolic biskupich rezydencjalnych (w tej liczbie m.in. 13 patriarchalnych, 2 arcybiskupstwa większe, 506 metropolitalnych i 2083 biskupie) oraz 2044 stolice tytularne, a obok nich m.in. 51 prałatur terytorialnych, 14 opactw terytorialnych, 33 ordynariaty polowe, 71 wikariatów apostolskich, 46 prefektur apostolskich i 14 administracji apostolskich. W Kolegium Kardynalskim (por. s. 97*) najstarszy kreacją jest wyniesiony do tej godności jeszcze przez papieża bł. Jana XXIII emerytowany arcybiskup Wiednia Franz König (15 XII 1958), najstarszy natomiast wiekiem – chiński kardynał Ignatius Kung Pin-mei (*2 VIII 1901), zmarły jednakże niebawem po ukazaniu się rocznika (†12 III 2000), a następny po nim Corrado Bafile (*4 VII 1903). Najmłodszy wiekiem to z kolei Vinko Puljić (*8 IX 1945) z Sarajewa, Christoph Schönborn (*22 I 1945) z Wiednia i Polycarp Pengo (*5 VIII 1944) z Dar-es-Salam. Natomiast w gronie katolickich patriarchów wschodnich najstarszy wiekiem i sakrą jest melchicki patriarcha Antiochii Maximos V Hakim (*18 V 1908), konsekrowany 13 VI 1943, a najmłodszy – ormiański patriarcha Cylicji Nerses Bedros XIX Tarmouni (*17 I 1940). Jeśli chodzi o starszeństwo sakry w gronie całego episkopatu katolickiego, palma pierwszeństwa przypada Alexandrowi Gonçalves do Amaral (*1906), emerytowanemu arcybiskupowi Uberaba w Brazylii, konsekrowanemu 29 X 1939 (prekonizacji udzielił mu już nowoobрани na Stolicę Piotrową Pius XII). Jeszcze też w roku 1939 nominację biskupią otrzymał inny brazylijski biskup – Francisco José Iturriza Guillén (*1903), jego sakra odbyła się niemniej już w r. 1940 (18 II). Pozostali biskupi konsekrowani jeszcze w latach 40-tych (a jest ich dziś oczywiście bardzo niewiele), to – obok wspomnianego uprzednio patriarchy melchickiego Maximos V Hakima (1943) – Francis Hong Yong-ho (*1906) z P'yöng-yang w Korei (1944), José Newton de Almeida Baptista (*1904) z Brasilia w Brazylii (1944), Miguel Angel Garcia y Aráuz (*1911) z Jalapa w Gwatemalii (1944), Antoon Demets (*1905), biskup tytularny Cadossia, rodem z Belgii (1946), kardynał Juan Carlos Aramburu (*1912) z Buenos Aires w Argentynie (1946), Denis Eugene Hurley (*1915) z Durbanu w RPA (1947), Johannes Baptist Lück (*1909) z Aliwalu w RPA (1947), Alberico Semeraro (*1903) z Oria we Włoszech (1947), Isidore Borecky (*1911) z Toronto w Kanadzie (1948), Victor Sartre (*1902), arcybiskup tytularny Beroë, rodem z Francji (1948), Francesco Minerva (*1904) z Lecce we Włoszech (1948), José Alves de Sá Trindade (*1912) z Montes Claros w Brazylii (1948), Adalbert Boros (*1908), arcybiskup tytularny Ressiany, rodem z Rumunii (1948), José Calasanz Rosenhammer (*1900), biskup tytularny Ampora, rodem z Austrii, zmarły niedawno kardynał Ignatius Kung Pin-mei (*1901) z Szanghaju w Chinach (1949) i kardynał Bernardino Echeverría Ruiz

(*1912) z Guayaquil w Ekwadorze (1949). Najstarszy z kolei wiekiem jest wymieniony już biskup tytularny Ampora i emerytowany wikariusz apostolski Chiquitan w Boliwii José Calasanz Rosenhammer (*1 I 1900), którego nieco młodszym równolatkiem jest Macario Tinti (*30 IV 1900), emerytowany ordynariusz Fabriano-Matelica we Włoszech. W roku 1999 zmarli natomiast dwaj ostatni biskupi katolicy urodzeni jeszcze w latach 90. XIX w., odnotowani w „Annuario Pontificio per l’anno 2000” w dziale „Dignitari defuncti dal 1° gennaio al 31 dicembre 1999” (s. 1232–1234): John Linus Paschang (5 X 1895 – 21 III 1999), emerytowany ordynariusz Grand Island (USA) i Jerônimo Mazzarotto (11 IV 1898 – 23 V 1999), biskup tytularny Arsinoë in Arcadia, emerytowany biskup pomocniczy w Kurytybie (Brazylia). Natomiast najmłodszy wiekiem biskupi to Anton Coşa (*23 XI 1961), tytulariusz Paestum i administrator apostolski Mołdowy, oraz Antoni Dziemianko (*1 I 1960), tytulariusz Lesvi i biskup pomocniczy w Grodnie na Białorusi.

Warto również zwrócić uwagę na wiek, w jakim niektórzy współcześni biskupi otrzymywali sakrę. Emerytowany dziś arcybiskup Durbanu (RPA) Denis Eugene Hurley (*1915) nominację biskupią uzyskał w wieku 31 lat (1946; sakra 1947), tytulariusz Semta Dominik Kalata (*1925), urodzony zresztą w Nowej Białej w archidiecezji krakowskiej – w wieku 30 lat (1955), podobnie jak emerytowany ordynariusz Hradec Králové – arcybiskup Karel Otčenášek (*1920), konsekrowany w r. 1950, i tytulariusz Rusado – Paweł Hnilica (*1921), konsekrowany w r. 1951. Najmłodszy jednak w momencie przyjmowania święceń biskupich był dzisiejszy kardynał Jan Chryzostom Korec (*1924) z Nitry, konsekrowany w wieku 27 lat (1951). W przypadku pierwszego o tak wczesnej nominacji zacydowała specyfika warunków misyjnych, przy czterech pozostałych – sytuacja w jakiej znalazł się Kościół katolicki pod reżimem komunistycznym w byłej Czecho-Słowacji. Wszyscy wymienieni, poza jedynie K. Otčenáškiem, są zresztą zakonnikami: D. E. Hurley misjonarzem-oblatem NMP, a D. Kalata, P. Hnilica i J. Ch. Korec jezuitami.

Przy tej skali edycji, co w przypadku „Annuario Pontificio”, nasyconej do tego danymi personalnymi i statystycznymi, z których znaczna część podlega z roku na rok zmianom, nie sposób uniknąć utrudniających w pewnej mierze korzystanie z publikacji błędów. Przykładowo: przy biskupie Tadeuszu Pieronku wciąż widnieje adres z czasów sprawowania przezeń funkcji sekretarza Konferencji Episkopatu Polski (s. 923); w podanej w biogramie biskupa Stanisława Ryłki dacie jego święceń kapłańskich wkradła się w tym przypadku łatwa do skorygowania literówka – 30 III 1069, winno być 1969 (s. 1003); trudniej już poprawić omyłkową w oczywisty sposób datę roczną urodzin (22 VI 1985!) nowego ordynariusza Groningen w Holandii – Willema Jacobusa Eijka (s. 286). Literówką nie jest natomiast powtarzana w tej postaci od lat w kolejnych edycjach „Annuario Pontificio”, a zaczerpnięta z dawniejszej historiografii, jednoznacznie błędna data erygowania biskupstwa włocławskiego (kujawskiego), mianowicie rok 996 (s. 836). To tylko pojedyncze przykłady możliwych do napotkania w omawianym wydawnictwie, o wiele liczniejszych omyłek. W niczym jednak nie umniejszają one wartości merytorycznej kolejnych roczników „Annuario

Pontificio”, które choć publikowane przede wszystkim w celach praktycznych, na bieżący użytek administracji kościelnej, stanowią – jak już zaznaczono na samym początku – nieprzebrane źródło zazwyczaj rzetelnych wiadomości dla poznania aktualnego stanu Kościoła katolickiego w jego wymiarze hierarchicznym.

Krzysztof R. Prokop